

УДК 658.155

Олена Плєскач, Надія Синькевич

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль,
Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Olena Pleskach, Nadya Synkevych

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

OPTIMIZATION OF THE COST OF PRODUCTION AS A TOOL FOR INCREASING THE PROFITABILITY OF THE ENTERPRISE

Питання мінімізації виробничих витрат у сучасному економічному середовищі набуває критичного значення, адже саме цей показник є фундаментом формування фінансових результатів компанії. Стрімке та значне подорожчання сировинних ресурсів, нестабільність енергетичного сектору, а також деструктивні економічні наслідки воєнних дій негативно впливають на витратну частину бюджетів суб'єктів господарювання. У статистичних спостереженнях ми можемо побачити, що протягом 2020–2025 років відбулося різке зростання виробничих витрат і це негативно позначилося на загальній прибутковості вітчизняних підприємств [1].

За таких обставин, вважаємо, доцільним звернути увагу на пошук та впровадження дієвих методів управління витратами. Метою нашого дослідження є розкриття теоретико-прикладних аспектів формування собівартості, вивчення її внутрішньої архітектури та розробка обґрунтованих рекомендацій задля зміцнення фінансового стану підприємства.

Собівартість продукції - це загальна сума витрат на виробництво одиниці товару або надання послуги. Тобто, економічна природа собівартості продукції полягає у вартісному оцінюванні сукупності витрат, понесених підприємством у процесі створення та збуту товарів чи послуг. Відповідно до цього, структуру собівартості утворюють: прямі матеріальні витрати; витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати. За допомогою такої класифікації підприємство може легко здійснювати детальний моніторинг витрат та виявляти потенційні зони для економії ресурсів.

Дослідження компонентів собівартості свідчить про те, що для більшості виробничих галузей характерною є висока частка матеріальних затрат. Окремо можна виділити для прикладу промислові та харчові сектори у яких цей показник нерідко перевищує межу 60%, що підкреслює критичну залежність бізнесу від ресурсного забезпечення та необхідність впровадження заощадливих технологій. Водночас витрати на персонал у цьому ж виді діяльності в середньому становлять 15–25%, а частка енергоносіїв може варіюватися в межах 10–15%.

Структуру витрат типового підприємства розглянемо на прикладі кругової діаграми (рис. 1).

Проаналізувавши наведену структуру можна зробити висновок, що найбільш відчутний економічний ефект досягається саме через раціональне використання матеріалів, оскільки вони складають базис виробничих витрат.

Взявши до уваги досвід успішних компаній таких як Amazon і Toyota ми можемо побачити, що суб'єкти господарювання, які роблять ставку на цифрову автоматизацію процесів на підприємстві та інновації, мають суттєво нижчі показники собівартості. Наприклад, інтеграція сучасних ERP-рішень дозволяє оптимізувати витрати орієнтовано на 10–20% шляхом підвищення якості планування та посилення контролю за використанням активів [2; 3].

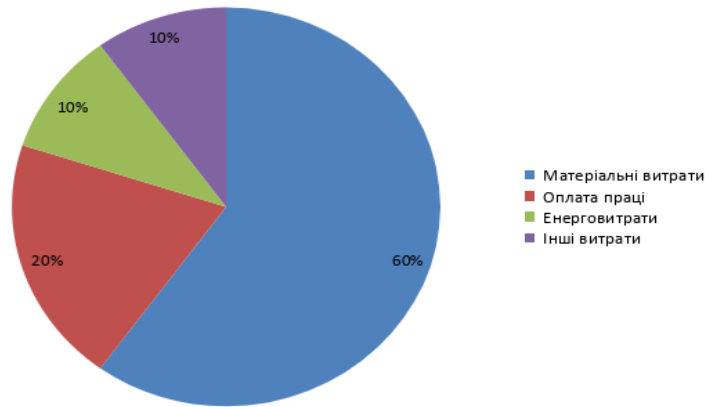

Рис. 1. Структура собівартості продукції

Для прикладу розглянемо як впровадження галузевих інновацій буде впливати на такі види діяльності, як аграрний сектор та металургія:

- в аграрному секторі використання систем точного землеробства (диференційоване внесення добрив, GPS-моніторинг техніки) дозволяє знизити витрати на паливно-мастильні матеріали та агрохімікати орієнтовано на 12–15%;

- у металургії та важкій промисловості встановлення систем рекуперації тепла та заміна застарілих електродвигунів на енергоефективні аналоги з частотними перетворювачами забезпечує економію електроенергії орієнтовано до 20–25%.

Такі практичні розрахунки на прикладі підприємства харчової індустрії доводять, що економія матеріальних ресурсів лише на 10% дозволяє знизити загальну собівартість приблизно на 6%, що прямо пропорційно збільшує обсяг прибутку [1]. Додатковими факторами впливу є ліквідація непродуктивних витрат та підвищення рівня енергоефективності.

Отже, дослідивши цю тему можна зробити такі висновки. Оптимізація собівартості виступає стратегічним інструментом забезпечення життєздатності підприємства. Ці дії потребують системного підходу, що включає у себе оновлення технологічної бази, раціональне споживання ресурсів та вдосконалення управлінських алгоритмів підприємства. Такі дії призведуть організацію до зменшення витрат за умови збереження якісних характеристик продукції, а також допоможуть утримувати високі позиції на ринку та стабільно зростати.

Список використаних джерел:

1. Статистичні дані про роботу промисловості у 2025 році. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/statistichni-dani-pro-robotu-promislovesti-u-2025-roci> (дата звернення 08.05.26);
2. Автоматизація в Україні 2025: як бізнес використовує технології. URL: <https://www.erpforum.com.ua/blog/doslidzhennia-10/shliakh-kriz-barieri-avtomatizatsiia-ukrainskogo-biznesu-324> (дата звернення 08.05.26);
3. Цінність ERP в управлінні ланцюгом поставок. URL: <https://www.sap.com/ukraine/resources/supply-chain-management-erp> (дата звернення 08.05.26).
4. Рій Діана, Синькевич Надія Аналіз собівартості за елементами витрат. Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі» (м. Тернопіль, 22-23 травня, 2024 р.) Тернопіль, ТНТУ імені Івана Пулюя, 2024 с. 102-105.